

GÁCSFALVI LILI:

HA SZOBRÁSZ LENNÉK

Ki tudná megmondani, hány képzőművész hányféle formában ábrázolta az anyát, az anyaságot? Faragták márványból, öntötték bronzból, festettek lágy színekkel idillikus Madonnákat és volt festő, aki félretette a lírai merengést és vászonra merte vinni a jövődő anyát a maga nyers valóságában. „Tudom mi vár rám, de mindent vállalok” — ezt mondaná a Derkovits festette munkásanya, ha megszólalna.

Ábrázolta már valaki a férfit, mint apát? Nem tudom. Sajnálom, hogy sem festő, sem szobrász nem vagyok. Lefesteném vagy szoborba önteném a férfit, mint az apaság szimbólumát, amint évekkkel ezelőtt a kórházi folyosón láttam.

Magába roskadva ült mint a megvert gyerek. Két erős ökle a térdén feküdt, felsőteste előredőlt, tekintete a földre meredt, de nem látott semmit; szeme vörös volt a virrasztástól, vála megroggyant, természetes alakja összezsugorodott. Maga volt a várakozás, a tehetetlenség, a gyámoltalanság — ugyanakkor ő volt a kifejezett energia, ugrásrakész elszántság. Fel-felpillantott az ajtóra, a pokol és a paradicsomi kapujára, amely kíméletlenül kirekesztette őt, s amelyet legszívesebben betört volna.

Szánalomra méltó volt ez a gúzsbakötött ember. Leültem melléje.

— Fiút szeretne vagy kislányt?

Sokáig nem vette észre, hogy valaki szól hozzá. Aztán lassan rámentelt a tekintetét.

— Hogy mit szeretnék? Élőt, élőt! Egészségeset.

Hallgattunk.

— Hányadik?

— Harmadik. Kettő holtan jött a világra.

Tompa volt a hangja. Tapintatlanság lenne faggatni. Legjobb, ha visszamegyek a szobámba, úgylis rég fent vagyok. De nem. Talán jól esik ennek a szerencsétlennek, ha valaki szól hozzá. Vagy mégsem. Talán éppen az zavarja, hogy ideültem. Ilyenkor legjobb ha az ember az ösztönére hallgat. Maradtam, hallgattam. Ha szólni akar, van itt valaki, aki meghallgatja és felel.

Sokáig csend volt. A szülőszobából egy nesz sem szűrődött ki. A férfi merően nézte az ajtót. Mióta ülhet itt? Arca borostás, kialvatlan. Árad róla a megkínzottság, a tehetetlenség, aggodalom. Hej, nagy iskola a kórházfolyosó. Elhoznám ide a felelőtlen csirkefogókat. Arra itelném őket, hogy három éjjel, három nap étlen szomjan, csendben üljenek itt és hallgassák, ami olykor kihallatszik, lássák a bemenőket és a kijövőket, a csecsemős nővért, amint sugárzó arccal kihozza a babát és a megdicsőült arcú anyát, amint hordágykocsin a kórterembe tolják.

Most csend van. Félelmetes. Ámde váratlanul megszólal az ismeretlen ismerős. Felem fordul, s mintha nem is először látna, ömlik belőle a szó, mintha érezné, hogy beszélnie kell, hátha attól feloldódik a szorongása.

— Örökre akartuk fogadni a sógornóm gyermekét. Azt mondta, neki nem kell az augusztusi gyerek, mert akkor ő nem strandolhat. Azt mondta erre a feleségem,

hallod-e te Rózsi, van rendes lakásokok, tisztességes keresetek, de ha ez a kicsi mégse kell, ne legyen semmi gondod velem, add ide nekem, ahogy megszületik, nekünk iratjuk, te meg strandolhatsz majd jövőre. Mert akkor nekünk már két kis halottunk volt. De nem lett belőle semmi, mert a Rózsi strandolni ment. Hogy lehet két testvér között ilyen különbség! Tessék mondani, hogyan.

Cigaretára gyújt, reszket a keze.

— A feleségem a harmadik hónaptól kezdve fekszik. Szigorúan. Közben meghalt az anyósom is. Hát én csináltam minden munkát a ház körül, csak az asszony feküdjön. Most meg hát...

Az ajtóra pillant. Aztán vissza rám. Felcsillan a szeme, hamiskásan hunyorog.

— Talán magát beengednék. Megnézné, mi van.

— Engem se engednének be. De nyugodjék meg. Nézze! Tudja, mit jelent ez?

A csecsemőszoba felől, karján üres pólyával jön a csecsemős nővér. Ránkmosolyog, valami kis biztatás van a szemében, besurran a bűvös ajtón. A férfi néz rá, de nem meri megszólítani.

— Ez honnan tudja, mikor kell felkészülnie? Persze, telefonáltak neki. Így szokták. Beviszik a pólyát, aztán közlik, hogy gyerek sajnos nincs. Vagy egy órája lehet, hogy kijött egy nővér, azt mondta, fel a fejjel apuka, semmi baj, valóságos hős a feleség. Akkor is hős volt. Ismerem már ezt.

Tíz lépés az ablakig, tíz vissza. Újabb rágyújtás.

— Három óránként hozzak szopni a kicsiket. Egy hétig naponta hatszor — hétszer nat az negyvenkettő —, negyvenkét alkalommal, a két gyereknél összesen nyolcvannégyyszer nézte végig a feleségem, hogy szobrásztársai kezükbe vehetik a gyerekeket. Azok szoptattak, ő sírt. Hős az bizony, kérem. Miért nem tetszik az ilyen szerencsétlen anyákat külön szobába, miért kínozzák őket még ilyesmivel is? Ez jobban megviselte a feleségemet mint maga a szülés.

A tanár, a neves szakember halad el mellettünk. Én ezt biztató jelnek vélem, jó kézben lesz az asszony. A férj pesszimista.

— Nagy baj lehet, ha a tanárt is idehívták.

Átragad rám az izgalma. Fenségesen félelmetes percek ezek. Gyerekkorom jézuskavárását idéző topogás a csukott ajtó előtt. Valami készül, de mi? Számításom szerint a tanár már bemosakodott. Még mindig csend. Már én is félek. Ólmos fáradtságot érzek, vissza kellene mennem a kórterembe. De most, éppen most már nem mehetek el. Valahol csukódik egy ajtó. Nyikorog. Miért nem olajozzák jobban ezeket az ajtókat? Nem történik semmi. Reszket a lábam. Sikoly a szülőszobából. A férfi megtorpan, attól tartok, nekiront az ajtónak, betöri. De nem. Valami érthetetlen ösztön az ellenkező irányba hajtja. A folyosó másik végére rohan és megkövülten megáll. Amennyire bírok, igyekszem utána. A kórházfolyosón nem lehet kiabálni, közelébe kell kerülnöm, hogy megmondhassam:

— Ne féljen! Megvan a kicsi!

— Nem igaz, nem igaz, nem lehet igaz... — Mintha akna mélyéről jönne a hangja. Magának beszél.

Még hogy nem igaz? Igazolásonra felharsan az egészséges gyereksírás, erősen, követelőzően. Ha sir, akkor él, lélezkik. Hurrá! Kacagok, jóízűen, megkönnyebbül-

ten. Az apa lassan felemeli a fejét, már eljutott a tudataig a hang, de meg most sem fogja fel, hogy ez az ő gyerekének a hangja. Aztán csak áll, áll, szoborrá dermedten, a szája széle reszket, mintha a szeme is nedves lenne, de már mosolyog ő is.

Visszaviszem őt a padra. Vezetni kell, mint a gyereket. Leültetem. Várunk. Nemsokára kipattan az ajtó. Apa és kislánya találkoznak. A pici nem tud erről, ő csak hunyorog a világba, szokatlan a fény. Az apa se egészen érti. Nézi a gyereket, nem fogja fel, hogy az van, létezik.

Ha szobrász lennék, bronzból mintáznám meg az apát, drámai várakozásban. A bronz illik hozzá. Ha festő lennék, az első találkozást választanám. Az apa arcán ülő érzéseket, a fejében kavargó gondolatokat esetleg talán jobban ki lehetne fejezni mint szavakkal.

CZINKE FERENC:

INZULIN

Most azon rágodom, vajon egy cukorbeteg miképpen jut el odáig, hogy a gyermekkori himlőoltás — félelmetesen nagy — fájdalomérzése után önmagának beadja az inzulint; hogyan küzd meg önmagával, hogyan alakul át fájdalomérzése közönnnyé, s alakít ki fájdalommentes világot. Milyen a hormonok működése, a vércukor felszökő, vagy alámerülő hullámozása a vérben, s ez milyenné alakíthatja az ember lélekállapotát, munkakészségét, küzdeniakarását, vagy a lemondáshoz szükséges erő mértékét, mondhatnám: karakterét.

Milyen fogamzásba segítheti a célirányosságot, mennyire taszíthat ez az önméztő betegségtudat a „mindegy”-ek világába.

A kedélyhullámozást az inzulin vajon elősegíti, vagy fárasztott állapotban tartja-e? Megbénít, vagy inspirál?

Élni az életet, a kómától való felelem neurotikus lázálna ösztökélésére, vagy félni és csínján bánni vele, tartogatni a küzdelmes életet emésztő hónapok számára?

Milyen a cukorbeteg rettegése a gyógyszerhiánytól való félelemben, nagy megterhelésnek kell-e elkönyvelni a szénhidrátok, zsírok, fehérjék és a folyadékmennyiség számtani feladványrengetegét napi átlagban?

Kétszer voltam hosszabb ideig szanatóriumban. Édesanyám halála után együtt éltünk apámmal. Nyugdíjba ment, elvett egy fiatalabb nőt feleségül. Aztán pokol lett az életem. Apám el volt foglalva azzal, hogy ivott, a hozott „szépség” közben elüldözött otthonról.

Ekkor már betegen gimnáziumba jártam.

A nővérem fogadott be. Szoba-konyhás lakásban laknak, két piciny gyerek. Ja, igaz, a ház még nincs bevakolva, a sógorommal most fröccsköljük be sovány malterral.